2013

ADVANCED MATHEMATICS

Full Marks: 100

Pass Marks: 30

Time: Three hours

The figures in the margin indicate full marks for the questions.

(NEW COURSE)

For HSLC / AHM Regular Candidates and Unsuccessful HSLC / AHM Regular Candidates of 2011, 2012.

HSLC / AHM ৰ নিয়মীয়া পৰীক্ষাৰ্থীৰ বাবে আৰু 2011, 2012 বৰ্ষৰ HSLC / AHM পৰীক্ষাত অকৃতকাৰ্য হোৱা নিয়মীয়া পৰীক্ষাৰ্থীৰ বাবে।

Downloaded from JobAssam.in

(OLD COURSE)
[From Page 8]

- 1. (a) If (যদি) $A = \{1, 2\}$, $B = \{2, 5\}$, $C = \{5, 9\}$ find (উলিওৱা)
 - (i) $A \times (B \cup C)$,
 - (ii) $(A \times B) \cap (B \times C)$

1+1=2

2

3

3

2

(b) Let A, B, C be three sets. If $A \subseteq B$, show that $A \times C \subseteq B \times C$

 $A,\ B,\ C$ তিনিটা সংহতি। যদি $A\subseteq B$ দেখুওৱা যে $A imes C\subseteq B imes C$.

(c) Let $R = \{(a, b) : a, b \in Z, a - b \text{ is divisible by 2}\}$ be a relation on Z, the set of integers.

Examine if R is an equivalence relation.

অখণ্ড সংখ্যাৰ সংহতি Z অত

 $R = \{(a,b): a,b \in Z, a-b,2$ ৰে বিভাজ্য $\}$ এটা সম্পৰ্ক। R সম্পৰ্কটো সমতল্য সম্পৰ্ক হয়নে নহয় পৰীক্ষা কৰা।

(d) Let (ধৰা হ'ল) $A = \{a, b, c, d\}$

 $B = \{x, y, z, w, p, q\}$

Examine if the following relations are functions. Give reasons. তলৰ সম্পৰ্কবোৰ ফলন হয়নে নহয় পৰীক্ষা কৰা। যক্তি দিবা।

(i) $R_1 = \{(a, x), (b, q), (c, v), (d, z)\}$

- (ii) $R_2 = \{(a, y), (b, q), (c, z), (c, q), (d, q)\}$
- (iii) $R_3 = \{(a, q), (c, w), (d, p)\}$
- 2. (a) Write $5-\sqrt{-3}$ in the form a+ib and express it as an ordered pair.

 $5-\sqrt{-3}$ ক a+ib আকাৰত লিখা আৰু এটা ক্ৰমিক যোৰ হিচাপে প্ৰকাশ কৰা।

(b) Find the modulus of the following complex number.
তলৰ জটিল সংখ্যাটোৰ মাপাংক উলিওৱা।

$$\frac{5+12i}{4-3i}$$

B13-AM

[2]

Downloaded from JobAssam.in

- (c) Find the cube roots of -1. -1 অৰ ঘনমূল কেইটা উলিওৱা।
- (d) Find the square root of বৰ্গমূল নিৰ্ণয় কৰা

-8i

- (e) If z is a complex number and \bar{z} denotes its conjugate, prove that
 - (i) z is real if $z = \overline{z}$,
 - (ii) z is purely imaginary if $z = -\overline{z}$
 - (iii) $z + \overline{z}$ is real.

যদি z এটা জটিল সংখ্যা আৰু $ar{z}$ এ ইয়াৰ সংযুগ্ম বুজায়, প্ৰমাণ কৰা যে

- (i) z বাস্তৱ যদি z = 7
- (ii) z সম্পূর্ণ কাল্পনিক যুদি $z=-\overline{z}$
- (iii) z + হ বাস্তব।

দুগুণ। সংখাটো উলিওৱা।

- (a) One root of a quadratic equation is 4+5i. Form the equation. 3. এটা দ্বিঘাত সমীকৰণৰ এটা মূল 4+5i. সমীকৰণটো গঠন কৰা।
 - If a, b, c are rational and a+b+c=0, show that the roots of the equation $ax^2 + bx + c = 0$, $a \ne 0$, are rational. যদি $a,\,b,\,c$ পৰিমেয় আৰু a+b+c=0, দেখুওৱা যে $ax^2+bx+c=0$, $a\neq 0$ সমীকৰণৰ মূল দটা পৰিমেয়।
 - The roots of the equation $x^2 + x + 1 = 0$ are α , β . Find the value of $\alpha^3 + \beta^3$. $x^2+x+1=0$ সমীকৰণৰ মূল দুটা $lpha,\ eta.\ lpha^3+eta^3$ অৰ মান উলিওৱা।
 - A two-digit positive integer is 4 times the sum of the digits and twice the product of the digits. Find the number. দুটা অংকবিশিষ্ট ধনাত্মক অখণ্ড সংখ্যা এটা অংক দুটাৰ যোগফলৰ 4 গুণ আৰু অংক দুটাৰ পুৰণফলৰ

B13-AM

[3]

Contd.

3

3

1+1+1=3

$$log_{\sqrt{3}} 3$$

$$\frac{1}{\log_a abc} + \frac{1}{\log_b abc} + \frac{1}{\log_c abc} = 1$$

(c) If
$$log_{10} 3 = 0.4771$$
, find the number of digits in 3^{12} .

যদি $log_{10} 3 = 0.4771$, 3^{12} সংখ্যাটোত কিমানটা অংক আছে নির্ণয় করা।

5. (a) Find the coordinates of the points at which the y-axis intersects the curve $2x^2+5xy+2y^2-8=0$ তলৰ সমীকৰণে নিৰ্দেশ কৰা বক্ৰক y-অকই ছেদ কৰা বিন্দুবোৰৰ স্থানাংক নিৰ্ণয় কৰা $2x^2+5xy+2y^2-8=0$

2

সমাধান কৰা :

$$\frac{1}{x} + \frac{1}{y} = \frac{3}{2}$$
$$\frac{1}{x^2} + \frac{1}{y^2} = \frac{5}{4}$$

$$^{n+1}P_3 = 10 \times ^{n-1}P_2$$

find the value of n. n অৰ মান নিৰ্ণয় কৰা।

B13-AM

(b)	Find n if	1
	n অৰ মান উলিওবা যদি	
	${}^{n}C_{8}={}^{n}C_{12}$	
(c)	Find the number of diagonals of a regular hexagon.	2
	এটা সুষম ষড়ভুজৰ কৰ্ণৰ সংখ্যা নিৰ্ণয় কৰা।	
(a)	Find the value of	1
	মান উলিওৱা	
	$\sin^2 25^\circ + \sin^2 65^\circ - \cot^2 45^\circ$	
(b)	If A, B are two acute angles, prove that	5
	A, B দুটা সৃক্ষ্কোণ হ'লে, প্ৰমাণ কৰা যে	
	$\cos(A+B) = \cos A \cos B - \sin A \sin B$	
(c)	Show that	2
	দেখুওৱা যে	
	$tan15^{\circ} = 2 - \sqrt{3}$	
(d)	Prove that	3
	প্ৰমাণ কৰা যে	
	$\frac{\sin(B-C)}{\sin B \sin C} + \frac{\sin(C-A)}{\sin C \sin A} + \frac{\sin(A-B)}{\sin A \sin B} = 0$	
(e)	If (यनि)	
(-)		
	$A+B=\frac{\pi}{4},$	
	find the values of (মান উলিওৱা)	
	(i) $(1 + \tan A) (1 + \tan B)$	

7.

B13-AM

Downloaded from JobAssam.in

[5]

2+2=4

Contd.

 $(\cot A - 1) (\cot B - 1)$

- 8. (a) Let two circles with diameters AC and AD intersect at A and B. Show that the points C, B, D are not concyclic.
 3
 AC আৰু AD ব্যাসযুক্ত বৃত্ত দুটাই A আৰু B বিন্দৃত ছেদ কৰে। দেখুওৱা যে C, B, D বিন্দৃ তিনিটা চক্ৰীয় নহয়।
 - (b) Prove that the angles made by a tangent to a circle with a chord drawn from the point of contact are respectively equal to the angles in the alternate segments of the circle.
 5
 প্রমাণ কৰা যে বৃত্তৰ স্পর্শকে স্পর্শবিন্দুগামী জ্যাৰ লগত কৰা কোণ সেই কোণৰ একান্তৰ বৃত্তাংশত জ্যাভালে কৰা যিকোনো কোণৰ সমান।
 - (c) Two circles touch internally at the point P. A chord AB of the larger circle cuts the smaller circle at the points C and D. Prove that $\angle CPA = \angle DPB$. 3 দুটা বৃত্তই P বিন্দৃত অন্তঃভাবে স্পৰ্শ কৰে। ডাঙৰ বৃত্তটোৰ জ্যা ABয়ে সৰু বৃত্তটোক C আৰু D বিন্দৃত কাটে। প্ৰমাণ কৰা যে $\angle CPA = \angle DPB$.
 - (d) Prove that the internal bisector of an angle of a triangle divides the opposite side internally in the ratio of the other two sides.
 প্ৰমাণ কৰা যে ত্ৰিভুজৰ এটা কোণৰ অন্তঃসমদ্বিখণ্ডকে বিপৰীত বাছক আন দুটা বাছৰ অনুপাতত অন্তৰ্বিভক্ত কৰে।
- 9. (a) Express the equation of the line 12x 5y = 13 in
 - (i) intercept form,
 - (ii) normal form.

1+1=2

12x - 5y = 13 ৰেখাৰ সমীকৰণটোক

- i) ছেদাংশ আকাৰত,
- (ii) অভিলম্ব আকাৰত
- প্ৰকাশ কৰা।
- (b) Write down the equation of the line passing through the point (-4, 3) and parallel to the x-axis.
 - (-4, 3) বিন্দুৰ মাজেৰে যোৱা আৰু x-অক্ষৰ সমান্তৰাল ৰেখাডালৰ সমীকৰণ লিখা।

B13-AM

[6]

- (c) The equations of the sides of a rectangle are x=1, x=5, y=1, y=6. Find the equations of the diagonals.
 4
 এটা আয়তৰ বাছবোৰৰ সমীকৰণ হ'ল x=1, x=5, y=1, y=6. কৰ্ণদুভালৰ সমীকৰণ নিৰ্ণয় কৰা।
- (d) Find the value of K such that the lines 2x+Ky+7=0 and 3x-y+5=0 are parallel. 2x+Ky+7=0 আৰু 3x-y+5=0 ৰেখাদুভাল সমান্তৰাল হ'লে K ৰ মান নিৰ্পয় কৰা।
- (e) Show that the lines x-2y+3=0 and 2x+y+5=0 are perpendicular to each other. Find the angles of the triangle whose sides are given by the equations $x-2y+3=0,\ 2x+y+5=0,\ y=3x+2.$ দেখুওৱা যে x-2y+3=0 আৰু 2x+y+5=0 ৰেখাদুডাল প্ৰস্পৰ লম্ব। এটা ত্ৰিভুজৰ বাছ তিনিটাৰ সমীকৰণ $x-2y+3=0,\ 2x+y+5=0,\ y=3x+2$ খ'লে, ত্ৰিভুজটোৰ কোণ তিনিটা উলিওৱা।
- 10. (a) The marks obtained by a student in different subjects in an examination are given below:

What is the range of marks?

এজন ছাত্ৰই এটা পৰীক্ষাৰ বিভিন্ন বিষয়ত পোৱা নম্বৰ এনে ধৰণৰ :

76, 77, 69, 85, 68, 82 নম্বৰৰ প্ৰসাৰ কিমান ং

- (b) Find the mean deviation from the mean of the following distribution:
 নিম্নলিখিত বিভাজনটোৰ মাধ্যৰ পৰা গড় বিচ্যুতি নির্ণয় কৰা:
 10, 17, 20, 13, 27, 30, 25, 23, 7, 12
- (c) Heights of 100 students are given as follows:

Height (in cm)	149	151	156	160	162	163	170	173	174
Number of students	2	1	14	25	29	12	10	4	3

Find the variance and the standard deviation of the above distribution.

100 জন ছাত্ৰৰ উচ্চতা তলত দিয়া ধৰণে দিয়া আছে :

উচ্চতা (ছেমিত)	149	151	156	160	162	163	170	173	174
ছাত্ৰৰ সংখ্যা	2	1	14	25	29	12	10	4	3

বিভাজনটোৰ প্ৰসৰণ আৰু প্ৰামাণিক বিচ্যুতি নিৰ্ণয় কৰা।

B13-AM

[7]

Contd.

5+1

1

ADVANCED MATHEMATICS

Full Marks: 100 Pass Marks: 30

Time: 3 hours

The figures in the margin indicate full marks for the questions.

(OLD COURSE)

For unsuccessful Old Course Private candidates of HSLC/AHM Examination 2012 and earlier. 2012 বৰ্ষ আৰু তাৰ আগৰ বৰ্ষৰ HSLC/AHM পৰীক্ষাত অকৃতকাৰ্য হোৱা প্ৰাইভেট পৰীক্ষাৰ্থীৰ বাবে।

1. (a) Let A, B be two sets. Prove that $(A \cup B)' = A' \cap B'$,

where A' denotes the complement of A.

ধৰা হ'ল A, B দুটা সংহতি। প্ৰমাণ কৰা যে $(A \cup B)' = A' \cap B'$,

য'ত A' এ A ৰ পুৰক সংহতি বুজাইছে।

- (b) If (যদি) $A = \{1, 2\}, B = \{2, 5\}, C = \{5, 9\}$ find (উলিওৱা)
 - (i) $A \times (B \cup C)$,
 - (ii) $(A \times B) \cap (B \times C)$

1+1=2

2

(c) Let A, B be two finite sets. Prove that

$$n(A \cup B) = n(A) + n(B) - n(A \cap B),$$

where n(A) denotes the number of elements in A.

Write down the extension of this result for three finite sets, A, B and C.

3+1=4

A, B দুটা সসীম সংহতি। প্ৰমাণ কৰা যে

$$n(A \cup B) = n(A) + n(B) - n(A \cap B)$$

য'ত n(A) এ A ৰ মৌলৰ সংখ্যা বজাইছে।

তিনিটা সসীম সংহতি A, B, C ৰ বাবে এই ফলটোৰ প্ৰসাৰণটো লিখা।

B13-AM

[8]

2

3

3

সমাধান কৰা

(i)
$$\sqrt{3x+4} - \sqrt{x-3} = 3$$

(ii)
$$\frac{1}{x-1} + \frac{1}{x-2} + \frac{1}{x-3} = 0$$

(b) If a, b, c are rational and a+b+c=0, show that the roots of the equation $ax^2+bx+c=0$, $a\neq 0$, are rational.

যদি a,b,c পৰিমেয় আৰু a+b+c=0, দেখুওৱা যে $ax^2+bx+c=0$, $a\neq 0$ সমীকৰণৰ মূল দুটা পৰিমেয়।

3. (a) Write $5-\sqrt{-3}$ in the form a+ib and express it as an ordered pair.

 $5-\sqrt{-3}$ ক a+ib আকাৰত লিখা আৰু ইয়াক এটা ক্ৰমিত যোৰ হিচাপে প্ৰকাশ কৰা।

(b) Find the modulus of the following complex number তলৰ জটিল সংখ্যাটোৰ মাপাংক উলিওৱা

অতিশ্ব সংখ্যাটোৰ মাপাংক ডাল্ওৱ

n অৰ কি ক্ষুদ্ৰতম ধনাত্মক অখণ্ড মানৰ বাবে

$$\frac{5+12i}{4-3i}$$

(c) Find the smallest positive integral value of n for which

$$\left(\frac{1+i}{1-i}\right)^n = 1.$$

(1-1)

$$\left(\frac{1+i}{1-i}\right)^n = 1$$
 হ'ব?

(d) Find the square roots of বৰ্গমূল নিৰ্ণয় কৰা

-8i

B13-AM

[9]

Contd.

- (e) If z is a complex number and \bar{z} denotes its conjugate, prove that
 - (i) z is real if $z = \tilde{z}$,
 - (ii) z is purely imaginary if $z = -\overline{z}$
 - (iii) $z + \overline{z}$ is real.

1+1+1=3

3

2

যদি z এটা জটিল সংখ্যা আৰু \overline{z} এ ইয়াৰ সংযুগ্ম বুজায়, প্ৰমাণ কৰা যে

- (i) z বাস্তৱ যদি $z = \bar{z}$,
- (ii) z সম্পূর্ণ কাল্পনিক যদি $z=-\bar{z}$
- (iii) $z + \bar{z}$ বাস্তৱ।
- (f) If यिन

$$(\alpha + i\beta)^2 = x + iy,$$

prove that প্ৰমাণ কৰা যে

$$(\alpha^2 + \beta^2)^2 = x^2 + y^2,$$

 α , β , x, y are reals.

α, β, x, y বাস্তর।

4. (a) Write down the value of

মান লিখা

(b) Prove that

প্ৰমাণ কৰা যে,

$$\frac{1}{\log_a abc} + \frac{1}{\log_b abc} + \frac{1}{\log_a abc} = 1$$

B13-AM

[10]

Downloaded from JobAssam.in

If $log_{10} 3 = 0.4771$, find the number of digits in 3^{12} . যদি $\log_{10}3=0\cdot 4771$, তেন্তে 3^{12} সংখ্যাটোত কিমানটা অংক আছে নির্ণয় কৰা।

(d) Prove that

প্ৰমাণ কৰা যে

 $\frac{1}{4} < log_{10} 2 < \frac{1}{3}$

5. (a) Solve

সমাধান কৰা:

$$x+y=10$$
; $\sqrt{\frac{x}{y}} + \sqrt{\frac{y}{x}} = \frac{5}{2}$

The perimeter of a right angled triangle is 30 cm and the measure of its hypotenuse is 13cm. Find the measures of the other two sides. এটা সমকোণী ত্ৰিভুজৰ পৰিসীমা 30 *ছে.মি.* আৰু অতিভুজৰ মাপ 13 *ছে.মি.*। বাকী বাহু দুটাৰ মাপ নিৰ্ণয়

Find the value of

মান উলিওৱা

sin2 20°+sin2 70°-tan2 45°

(b) If A, B are two acute angles, prove that

A, B দুটা সৃক্ষ্ম কোণ হ'লে, প্ৰমাণ কৰা যে

cos(A+B) = cosAcosB - sinAsinB

[11]

Contd.

B13-AM

(c) Show that

দেখুওৱা যে

 $tan 15^{\circ} = 2 - \sqrt{3}$

(d) Prove that

3

প্ৰমাণ কৰা যে

$$\frac{\sin(B-C)}{\sin B \sin C} + \frac{\sin(C-A)}{\sin C \sin A} + \frac{\sin(A-B)}{\sin A \sin B} = 0$$

(e) If यिन

 $A+B=\frac{\pi}{A}$

Find the values of

মান উলিওৱা

(i) $(1 + \tan A)(1 + \tan B)$

(ii) $(\cot A - 1)(\cot B - 1)$

2+2=4

 (a) The radii of two concentric circles are 13cm and 5cm respectively. A chord of the larger circle touches the smaller circle at the point P. Find the length of the chord.

> দুটা ঐককেন্দ্ৰিক বৃত্তৰ ব্যাসাৰ্ধ ক্ৰমে 13cm আৰু 5cm। ডাঙৰ বৃত্তটোৰ এডাল জ্যাই সৰু বৃত্তটোক P বিন্দুত স্পৰ্শ কৰে। জ্যাডালৰ দৈৰ্ঘ্য উলিওৱা।

(b) Prove that the angles made by a tangent to a circle with a chord drawn from the point of contact are respectively equal to the angles in the alternate segments of the circle.

প্ৰমাণ কৰা যে বৃত্তৰ স্পৰ্শকৈ স্পৰ্শবিন্দুগামী জ্যাৰ লগত কৰা কোণ সেই কোণৰ একান্তৰ বৃত্তাংশত জ্যাভালে কৰা যিকোনো কোণৰ সমান।

B13-AM

[12]

(c) Prove that the internal bisector of an angle of a triangle divides the opposite side internally in the ratio of the other two sides. প্ৰমাণ কৰা যে ত্ৰিভুজৰ এটা কোণৰ অন্তঃসমদ্বিখণ্ডকে বিপৰীত বাহুক আন দুটা বাহুৰ অনুপাতত অন্তৰ্বিভক্ত কৰে। Let O be an interior point of the triangle ABC. Let the internal bisectors of the (d) angles \(\angle AOB\), \(\angle BOC\) and \(\angle COA\) meet the sides \(AB\), \(BC\) and \(CA\) at \(D\), \(E\), \(F\) respectively. Prove that AD.BE.CF = DB.EC.FA3 ABC ত্ৰিভজৰ ভিতৰত O এটা বিন্দু। $\angle AOB$, $\angle BOC$ আৰু $\angle COA$ ৰ অন্তঃসমদ্বিখণ্ডকে AB, BC আৰু CA বাহুক ক্রমে D, E, Fবিন্দৃত কাটে। প্ৰমাণ কৰা যে AD.BE.CF = DB.EC.FA (a) Express the equation of the line 12x - 5y = 13 in intercept form, 1+1=2(ii) normal form 12x - 5y = 13 ৰেখাৰ সমীকৰণটোক (i) ছেদাংশ আকাৰত (ii) অভিলম্ব আকাৰত প্ৰকাশ কৰা। The vertices of a triangle ABC are (3, 0), (0, 2), (5, 3). Find the equations of its (b) sides. ABC ত্ৰিভূজৰ শীৰ্যবিন্দুবোৰৰ স্থানাংক (3, 0), (0, 2), (5, 3)। ইয়াৰ বাছবোৰৰ সমীকৰণ নিৰ্ণয় কৰা। 3 Obtain the equation of a line in gradient form. (c) এডাল ৰেখাৰ প্ৰৱণতা আকাৰৰ সমীকৰণ নিৰ্ণয় কৰা। Contd [13] **B13-AM**

Downloaded from JobAssam.in

(d) The gradient of the line passing through the points (2p, 1) and (3, -p) is 2. Find the value of p.

(2p, 1) আৰু (3, -p) বিন্দুৰ মাজেদি যোৱা ৰেখাৰ প্ৰৱণতা 2, p ৰ মান উলিওৱা।

(e) Write down the equation of the line passing through the point (-4, 3) and parallel to the x-axis.

(-4, 3) বিন্দুৰ মাজেৰে যোৱা আৰু x-অক্ষৰ সমান্তৰাল ৰেখাডালৰ সমীকৰণ লিখা।

(f) A line cuts the x- and y-axes at the points A, B respectively. The intercept made by the line on the x-axis is a (a > 0) and the intercept on the y-axis is b (b > 0). If the length of AB is 5 units and the area the triangle OAB is 6 sq. units, find the equation of the line.

এডাল ৰেখাই x-অক্ষ আৰু y-অক্ষক ক্ৰমে A আৰু B বিন্দুত কাটে। ৰেখাডালে x-অক্ষত কৰা ছেদাংশ a (a>0) আৰু y-অক্ষত কৰা ছেদাংশ b (b>0)। <math>AB ৰ দৈৰ্ঘ্য 5 একক আৰু OAB ত্ৰিভুজৰ কালি 6 বৰ্গ একক হ'লে, ৰেখাডালৰ সমীকৰণ নিৰ্ণয় কৰা।

9. (a) Find the mean of the first n odd natural numbers.

প্রথম n সংখ্যক অয়গ্ম স্বাভারিক সংখ্যাৰ মাধ্য নির্ণয় করা।

(b) The mean of the following distribution is 58.5 kg

Weight (in kg)	50	55	60	x+12.5	70
Number of students	1	4	2	2	1

Find the value of x.

তলৰ বন্টনটোৰ মাধ্য 58.5 কেজি

ওজন (কেজিত)	50	55	60	x+12.5	70
ছাত্ৰৰ সংখ্যা	1	4	2	2	1

x অৰ মান নিৰ্ণয কৰা।

B13-AM

(c) The distribution of heights of 40 students of a class is as follows:

Height (in cm)	145-149	150-154	155-159	160-164	165-169
Number of students	10	12	6	5	7

Find the median.

1

এটা শ্ৰেণীৰ 40 জন ছাত্ৰৰ উচ্চতাৰ বন্টন তলত দিয়া হল :

উচ্চতা (ছেমিত)	145-149	150-154	155-159	160-164	165-169
ছাত্ৰৰ সংখ্যা	10	12	6	5	7

মধ্যমা নিৰ্ণয় কৰা।

(d) Find the value of

1

মান নিৰ্ণয় কৰা

$$\sum_{r=1}^{6} (3r+2)$$